

EP 21.02

ESTETISKT PROGRAM

FÖR
LÄNSMUSEIBYGGNADEN
ENGELBREKTSGATAN 3

Att utforma och inreda lokalerna i ett gammalt men ändå samtida länsmuseum är en maktpåliggande uppgift – det vi gör nu kommer de museimänniskor som kommer efter oss få leva med de kommande decennierna, fram tills nästa stora renovering. Det som kommer för mig är två saker.

Den **ena** är att vi måste klara av att kombinera och balansera många ”både och”, kontraster – mellan arkitektoniska kvalitéer/arkitektens intentioner och nutida behov och avtryck; överblick och avskildhet; rörelse och befintlighet; stiligt, stramt och trevligt, inbjudande; underhållande och utmanande; sammanhållen helhet och detaljer som skaver; hållbart och utvecklingsbart; igenkänning och överraskning, natur och kultur; historiskt och samtida ...

Den **andra** är att vi genom ”både och” och kontraster ska skapa möten. Men alla möten sker inte utan konflikter, kanske ska saker ibland också få krocka? Kreativa konflikter kan väcka nya tankar. Genom historien – från stenåldern fram till nu finns många exempel på att människor från olika geografiska områden och kulturer mötts just i vårt län. Vi har alltid befunnit oss mellan väster och öster, norr och söder.

Genom länet går också den biologiska norrlands-

gränsen som utgjort gräns mellan bergslag och bondebygd, kornbod och järnbod. Kanske är det heller ingen slump att det är här som Bernadotte valdes till kronprins för att snart utmanas av människor just i vårt län, det är här liberalismen i Sverige kan söka sina rötter. Här har återkommande funnits plats för människor från andra håll, med andra idéer att slå sig ner och utvecklas.

Ur vår **strategi** kan några spår särskilt lyftas fram som bärande för utformning och inredning. Där återfinns tankarna ovan i ord som kombinera och blanda, *vara på gränsen*. Men också i utrymme för *reflektion, sänka trösklar* för både gamla och nya besökare, både unga och gamla samt känsla av tid. *Känslan av tid* är ett grundläggande tema för ett länsmuseum – vi förvarar och ställer fram spår av människor från äldsta stenålder till nyss, och vi har själva funnits 165 år, så vi ska både berätta vår egen historia och våga låta gammalt och nytt mötas i samma rum. Slutligen tänker jag att ordet *berättande* också bör vägleda oss när vi ska utforma och inreda länsmuseumbyggnaden. Bakom det som är yta, intryck och design bör finnas berättelser om vårt län och människorna här.

Birgitta Johansen, museichef, landsantikvarie

DET ESTETISKA PROGRAMMET I SITT SAMMANHANG

Ett estetiskt program kan uppfattas som en samling riktlinjer och utgångspunkter för fysisk gestaltning av en organisations identitet och kärnvärden.

I likhet med den grafiska profilen stärker och kommunicerar det estetiska programmet identiteten genom att ge riktlinjer för användandet av material, färger och formelement, samt betonar bärande kopplingar till omvärld, historia och strategiska visioner för organisationen.

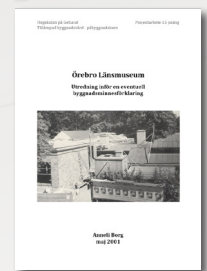
Ur organisationens kärnvärden hämtas den strategiska färdvägen, visionen, som tillsammans med den grafiska profilen och det publika tilltalet ger förutsättningarna som programmet verkar utifrån.

Det estetiska programmet bör kunna tjäna som en referens i dialoger med externa uppdragstagare och stödja organisationsledningens strategiska kommunikationsarbete.

Inför det stundande arbetet med renovering och utformning av inredning i byggnaden har museiledningen identifierat behovet av ett formulerat estetiskt program för länsmuseumbyggnaden på Engelbrektsgatan 3. Programmet bör ses som ett levande dokument där förändringar i sammanhanget löpande stäms av för att behålla en aktualitet.

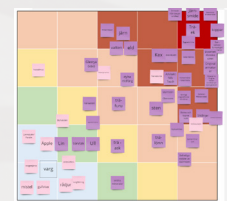
Det estetiska programmet bör även kunna användas som en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med utformning av de intilliggande externa miljöer som omger museibyggnaden.

Som stödande dokument till det estetiska programmet finns Ombyggnadspresentation 180607 och Byggnadsminnesutredning (Byggnadsantikvarie Anneli Borg, 2001).

Presentationen är uppdelad i ett antal fokusområden, där bilder och nyckelord syftar till att fungera som referenser för framtida beslut och överväganden. I arbetet att ta fram programmet genomfördes under januari 2021 workshops med utvalda resurser ur länsmuseets personal och det konstråd som fungerar som en extern samverkanskanal.

Ett antal frågeställningar inventerades kring för länsmuseet viktiga och betydelsebärande nyckelbegrepp samt kulturhistoriska och gestaltningsmässiga kopplingar.

Insikterna från dessa workshopar presenteras i programmet i en "värderingsmatris" på varje uppslag. Till varje fokusavsnitt i programmet redovisas också grafiskt vilka övergripande gestaltningsområden det aktuella avsnittet kan tänkas ha betydelse för.

KÄRNVÄRDEN

Örebro läns museum är en levande mötesplats för alla åldrar. Genom möte med konst och kulturhistoria vill vi att besökare ska få nya perspektiv på sig själva och omvärlden.

Örebro läns museums uppdrag är att bevara, använda och utveckla ett levande kulturarv i hela Örebro län.

ATT VARA PÅ GRÄNSEN

KÄNSLAN AV TID
BERÄTTANDE
HISTORIEMEDVETANDE

REFLEKTION
SÄNKA TRÖSKLAR

SE LANDSKAP

HÅLLBARHET

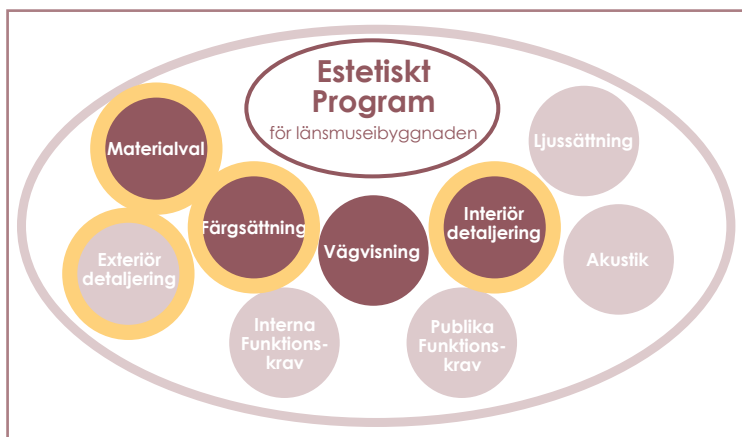
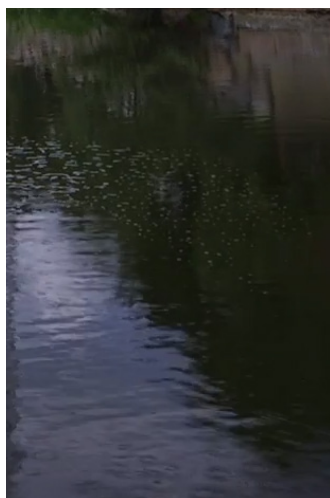
MUSEIBYGGNADEN PÅ ENGELBREKTSGATAN 3

År 1940 presenterades den första planen för ett museum i slottsparken, men på grund av kriget fick den läggas i malpåse. Valet av plats var inte särskilt populärt bland örebroarna. Dessutom hördes kritiska röster mot att träd som växte i parken måste avverkas för att göra plats för museibyggnaden.

Den dåvarande stadsarkitekten var heller inte nöjd och förordade en tävling med fler förslag. Han tyckte särskilt att utformningen av byggnaden i hörnet Trädgårdsgatan/Engelbrektsgatan inte tog hänsyn till att detta snart skulle komma bli en av stadens mest trafikerade gator. Där borde arkitekten Nils Tesch ha knutit kontakt med den breda allmänheten genom en upplyst hall, några större skyltfönster och entré direkt från gatan. Konsthallen som blev den första etappen i bygget invigdes 1950. Den gjorde det möjligt att visa tillfälliga utställningar av konst något som tidigare inte varit möjligt och nu blev mycket uppskattat.

1956 bildas museets vänförening i samband med museets 100 års jubileum. Initiativtagare var Greta Hamilton, som redan tidigare engagerat sig för museet. Hon skulle få stor betydelse för att etapp II av museet genomfördes och invigningen av det som är dagens museum gick av stapeln år 1963. Greta Hamilton ensam stod för 900 000 kr av de två miljoner kr som museet kostade.

Det nya museet var givetvis mycket större än det gamla i slottet. Utställningssalarna var byggda för en modern museiverksamhet, med mycket luft och ljus. Det fanns flera basutställningar, bland annat den så kallade "hantverksgatan" bestående av miljöer med verkstäder, affärer och bostäder inredda med kulturhistoriska föremål ur samlingarna. Det fanns en konst- och stilhistorisk avdelning och en utställning med dräkter i miljö men även en forntidsutställning med kronologi från stenålder till medeltid. Man visade alltså både konst- och kulturhistoria, precis som tidigare, men det nya var också att frekvensen och antalet tillfälliga utställningar ökade.

Här betonar programmet det sammanhang i rum och tid som läns museet verkar i - slöjd- och byggnads-tradition, handens kunnande - ”den lilla” världens formarv och de näringar i regionen som avsatt så många spår.

Örebro läns museum är landets äldsta och det är viktigt för vår identitet - detta är något vi gärna vill lyfta fram.

KOPPLINGARNA TILL DET REGIONALA KULTURARVET

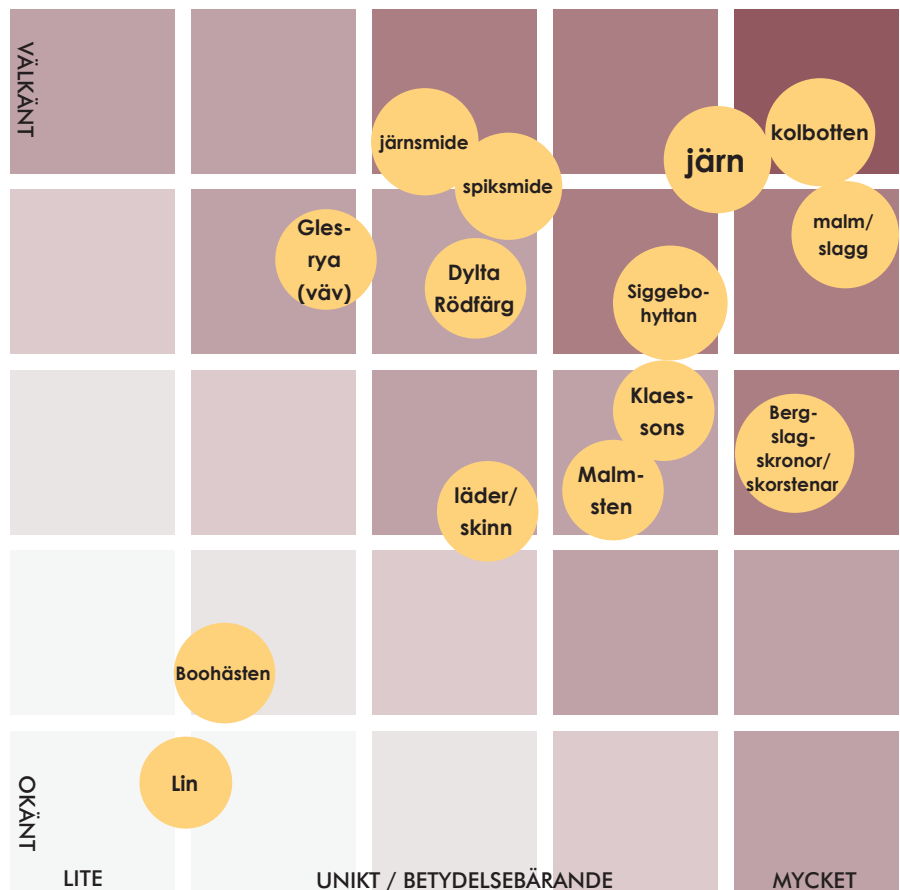

Siggebohyttan

Kullängsstugan

Det äldsta läns museet

"Förfädersaltaret"
- museets förflutna
hänger också i övrigt
samman med hur vi ser
på det förflutna

KOPPLINGARNA TILL DET REGIONALA KULTURARVET

Funktions-/praktiska krav

- återanvända bef. möblemang
- anspela på det regionala sammanhanget
- ta fasta på råvarulänet - material med regional koppling

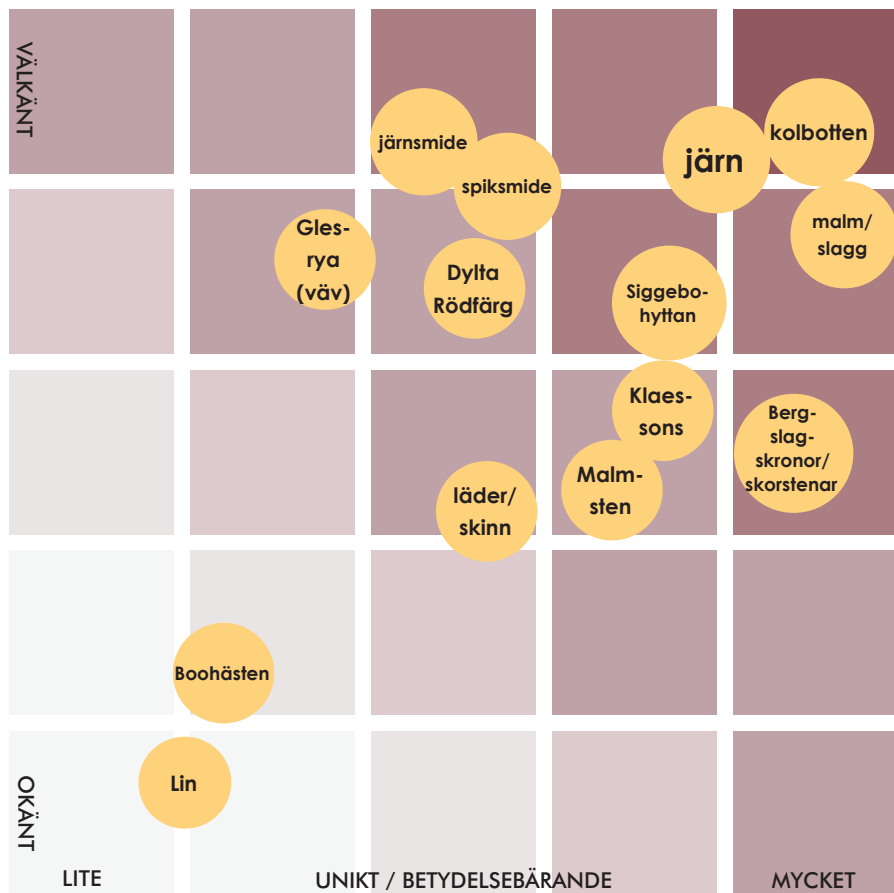
AB

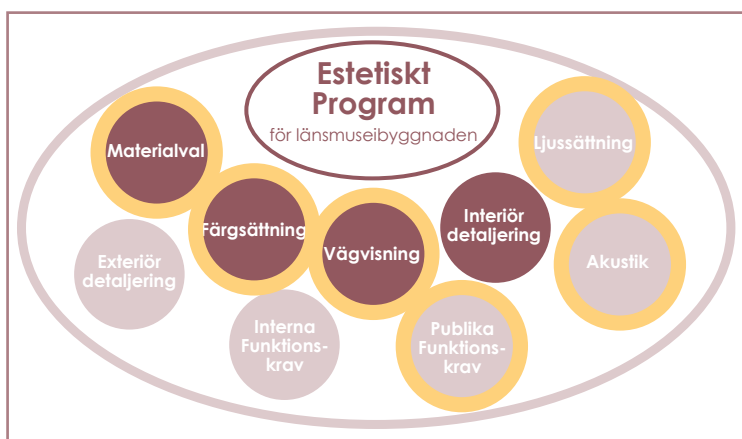
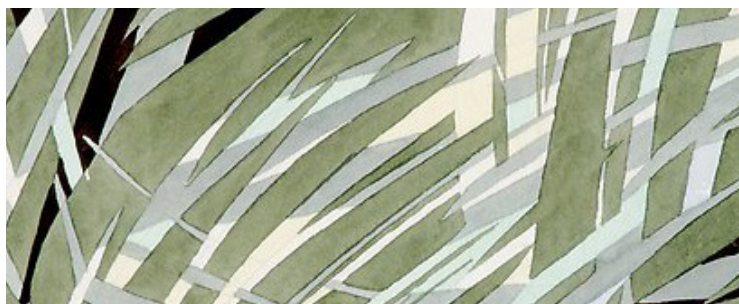
Ur museichefens förord

Genom historien – från stenåldern fram till nu finns många exempel på att människor från olika geografiska områden och kulturer mötts just i vårt län.

Vi har alltid befunnit oss mellan väster och öster, norr och söder. Genom länet går också den biologiska norrlandsgränsen som utgjort gräns mellan bergslag och bondebygd, kornbod och järnbod.

Kanske är det heller ingen slump att det är här som Bernadotte valdes till kronprins för att snart utmanas av människor just i vårt län, det är här liberalismen i Sverige kan söka sina rötter.

Estetiska avvägningar och val förmedlar en syn på mig som besökare som kompetent och nyfiken, men ger mig också vänliga och tydliga anvisningar om vad jag kan använda utrymmen till och vilka aktiviteter och röreslemönster som passar i respektive del.

Som besökare upplever jag att jag trätt in i ett sammanhang där öppenhet och kreativitet bejakas på ett välkomnande sätt.

TILLTAL

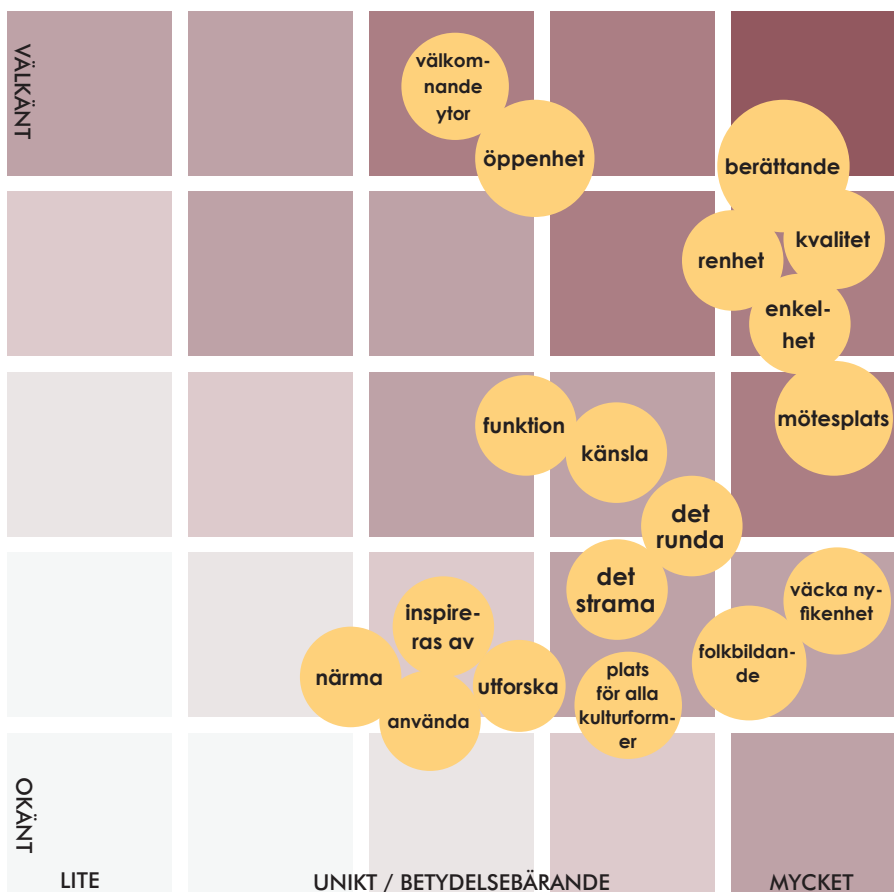
Hitta och upptäcka
tillsammans

Både funktion och
känsla

Kontrasten mellan det
strama i huset - Tesch -
och det "runda" färgrika
i KAP landskapen

visa upp sig - kika in

välkomnande

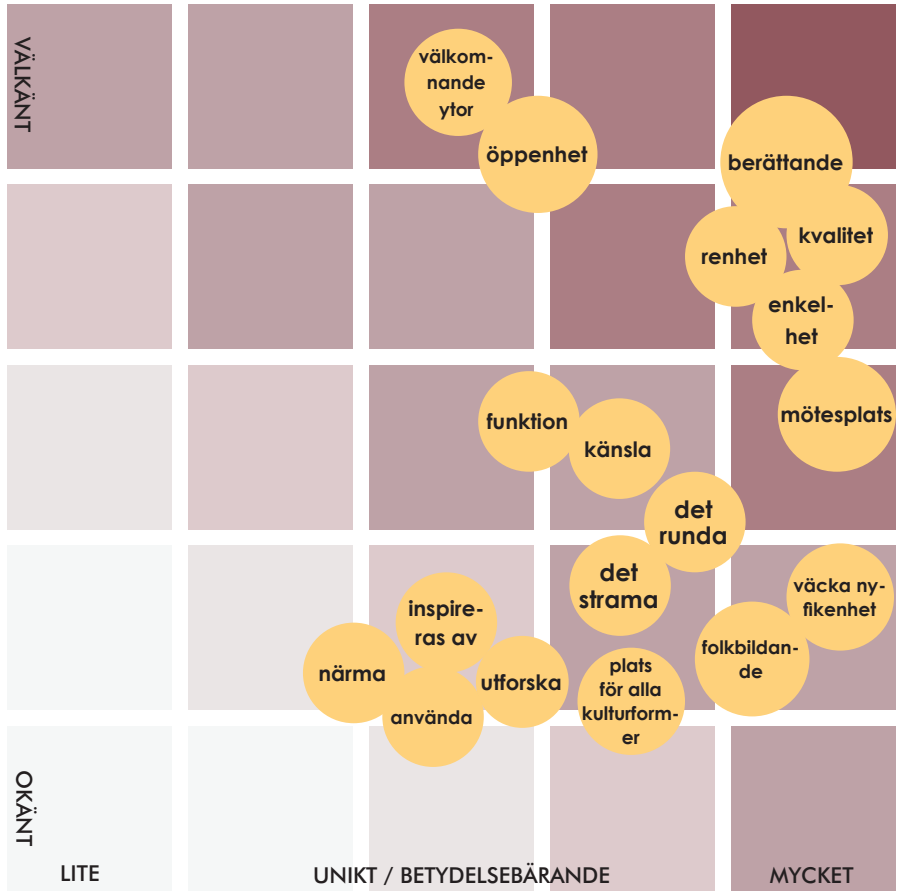
TILLTAL

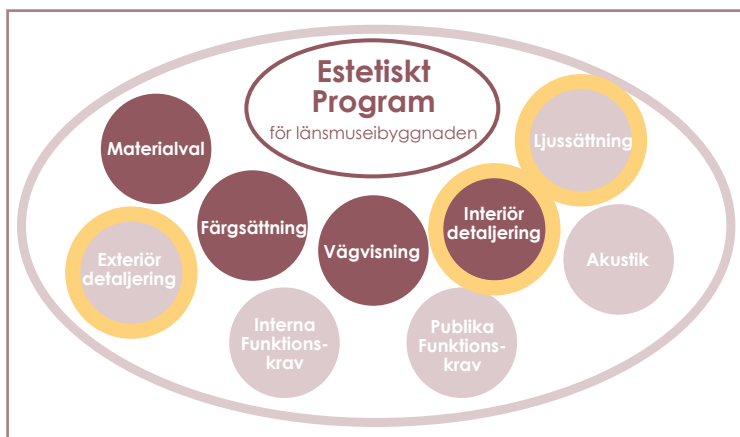
Funktions-/praktiska krav

- funktionella, behovsbaserade ytor för besökare
- familjeanpassade ytor - barn och vuxna kan vila och vara aktiva tillsammans
- god ljudmiljö
- plats för vila/reflektion

Som besökare uppfattar jag att det här är en miljö fylld av berättelser om då och nu, utformad med omtanke för människors möten, folkbildning och reflektion.

Som familj upplever vi att museet tänkt på de praktiska behoven och vår upplevelse – här känns det naturligt att hitta och upptäcka tillsammans.

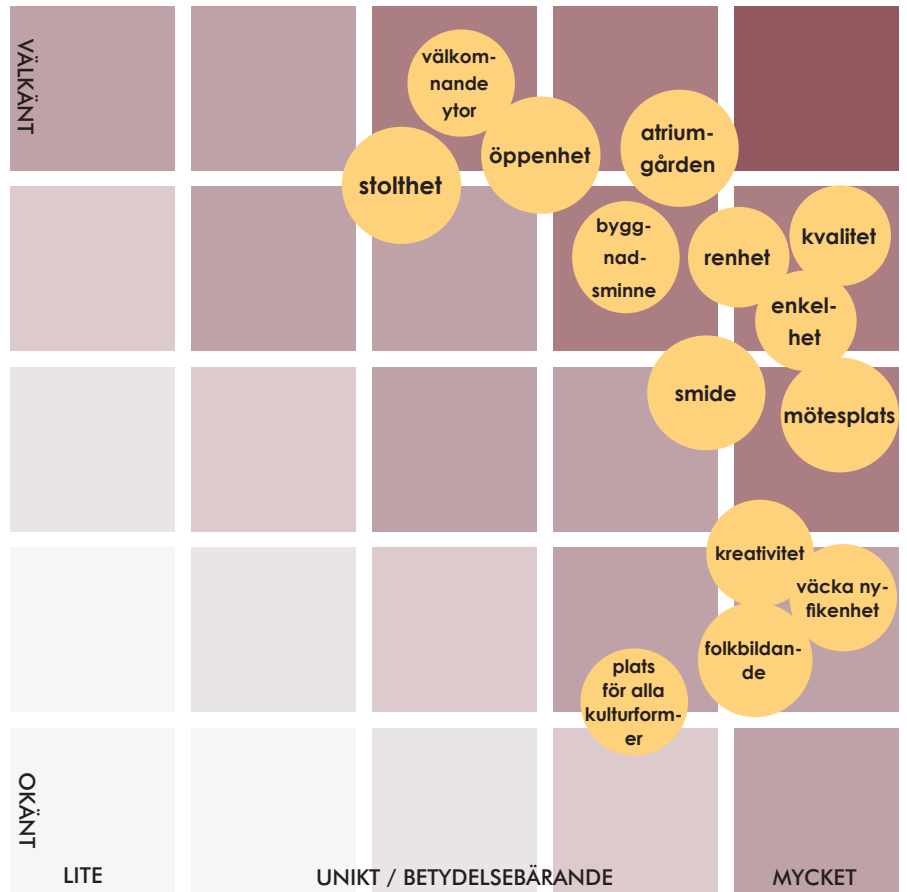

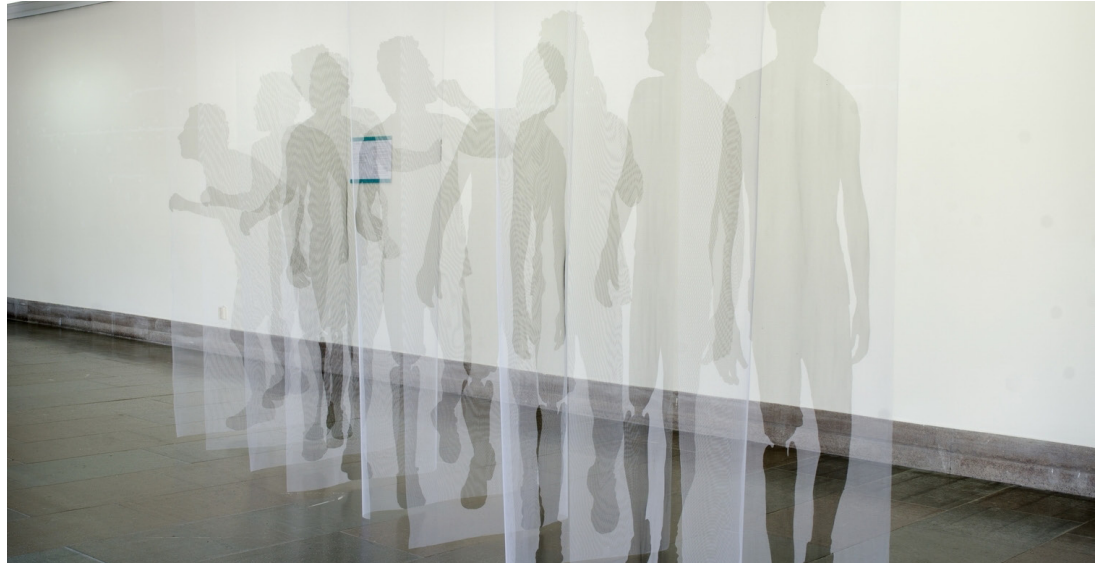
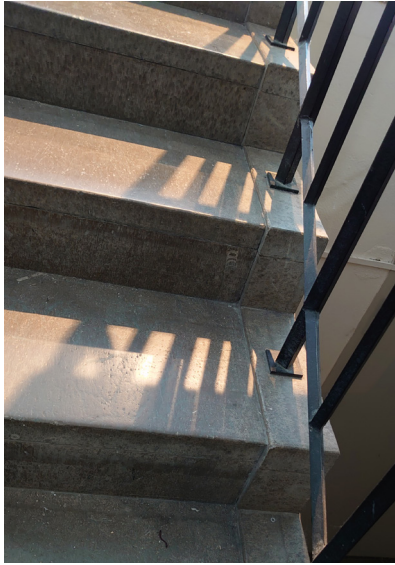

Att röra sig mellan museets olika rum är “vandringen mellan det sakrala rummet och vardagsrummet”. Det informellt familjära bildar här ett spänningsfält med det stillsamt reflekterande.

Kontrasten mellan byggnadens olika rumskaraktärer stödjer och framhäver spänningen mellan det finstämda, eftertänksamma och det informella, känsllosamma eller suggestiva.

SPATIALA/RUMSLIGA KVALITETER

SPATIALA/RUMSLIGA KVALITETER

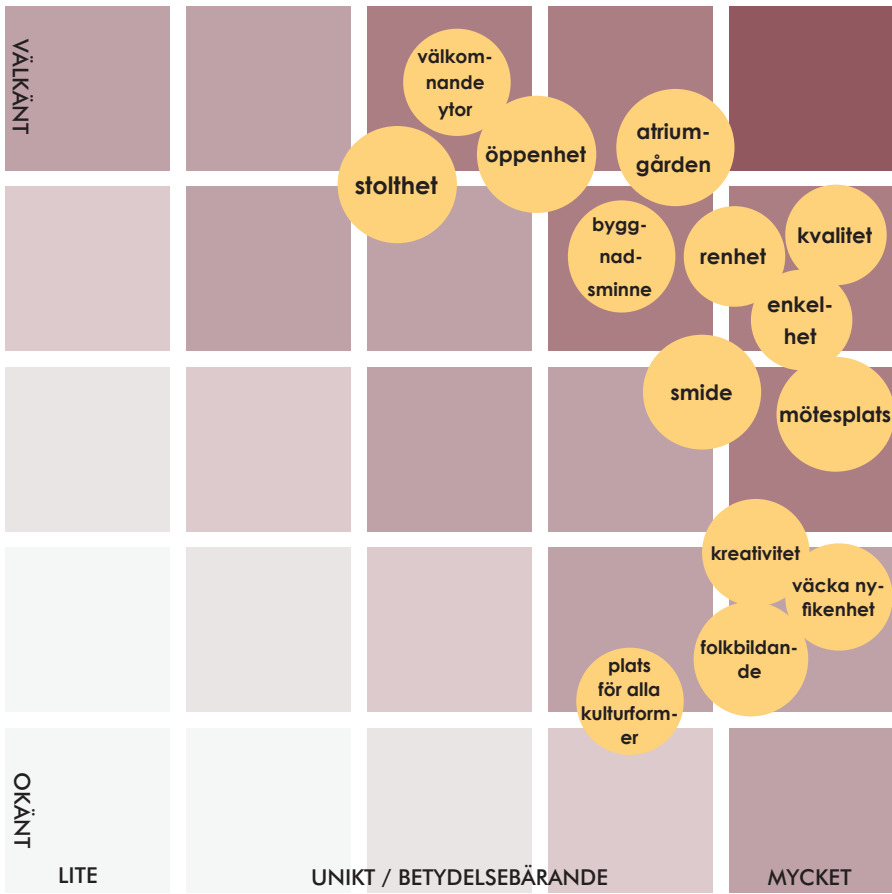
Funktions-/praktiska krav

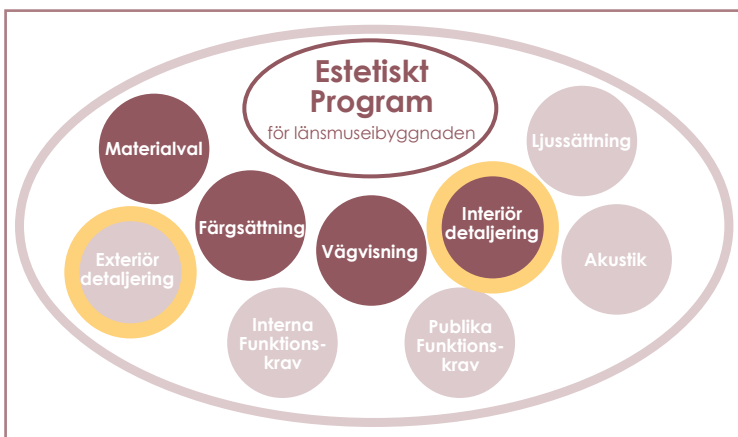
- bevara och utgå från befärd i byggnad
- dagsljusmiljöer och ljussatta miljöer med hänsyn till verksamhetens behov
- ta fasta på relationen vila – rörelse och överblick – avskildhet

Byggnadens formval präglas även genomgående av mötet mellan det växande, organiska och det funktionella, sakliga.

Här möter det apolloniska det dionysiska - och det är i detta fält byggnadens unika kvalitet märks tydligast.

Vi ser kulturen med hjälp av naturen. Vi ser naturen med hjälp av kulturen.

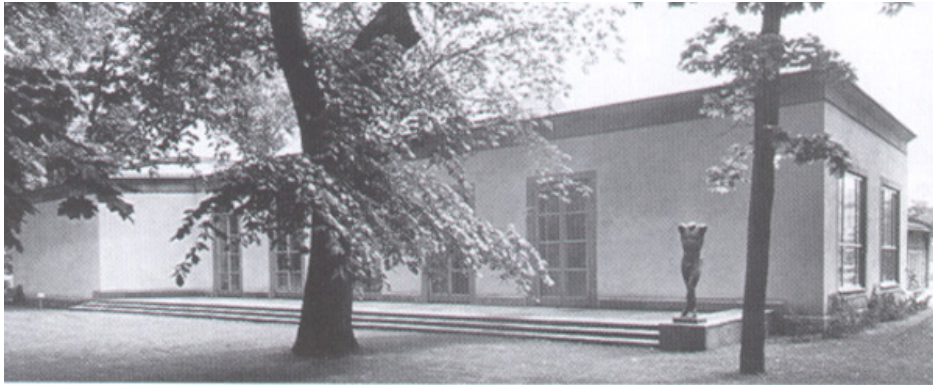

Ur museichefens förord

“...kombinera och balansera många ”både och”, kontraster – mellan arkitektoniska kvalitéer/arkitektens intentioner och nutida behov och avtryck; överblick och avskildhet; rörelse och befintlighet; stiligt, stramt och trevligt, inbjudande; underhållande och utmanande; sammanhållen helhet och detaljer som skaver; hållbart och utvecklingsbart; igenkänning och överraskning, natur och kultur; historiskt och samtida.”

LÄNSMUSEIBYGGNADENS “FORMIDENTITET”

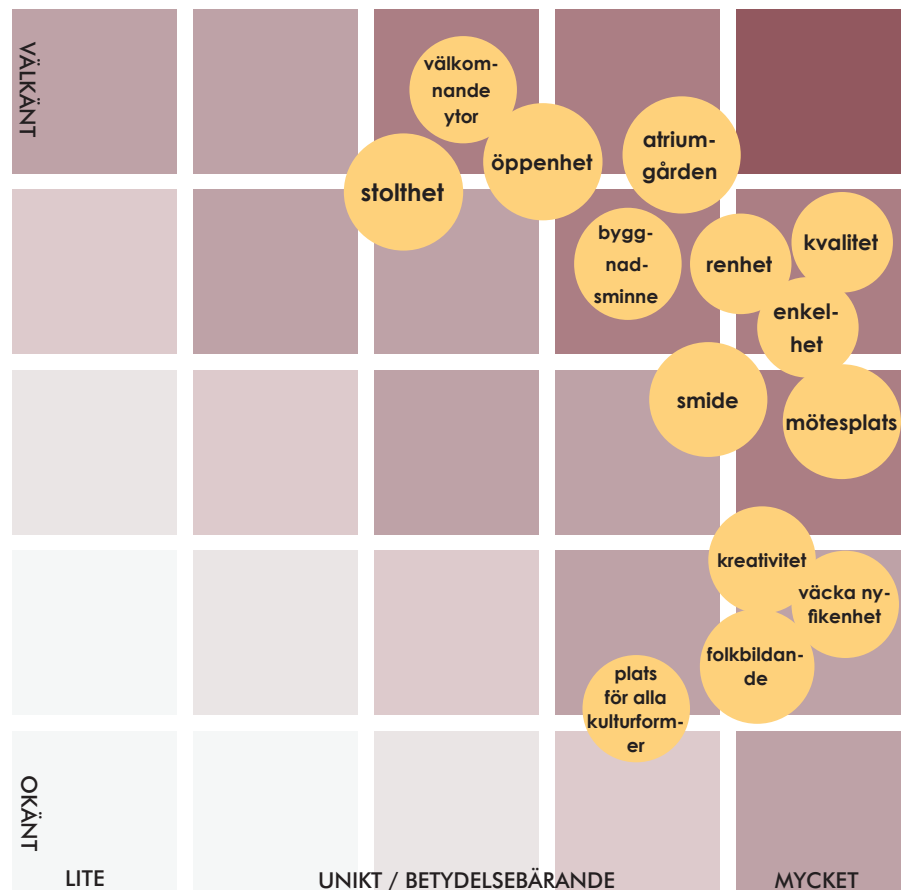
Öppenhet - genomsikt-
lighet - en del av staden

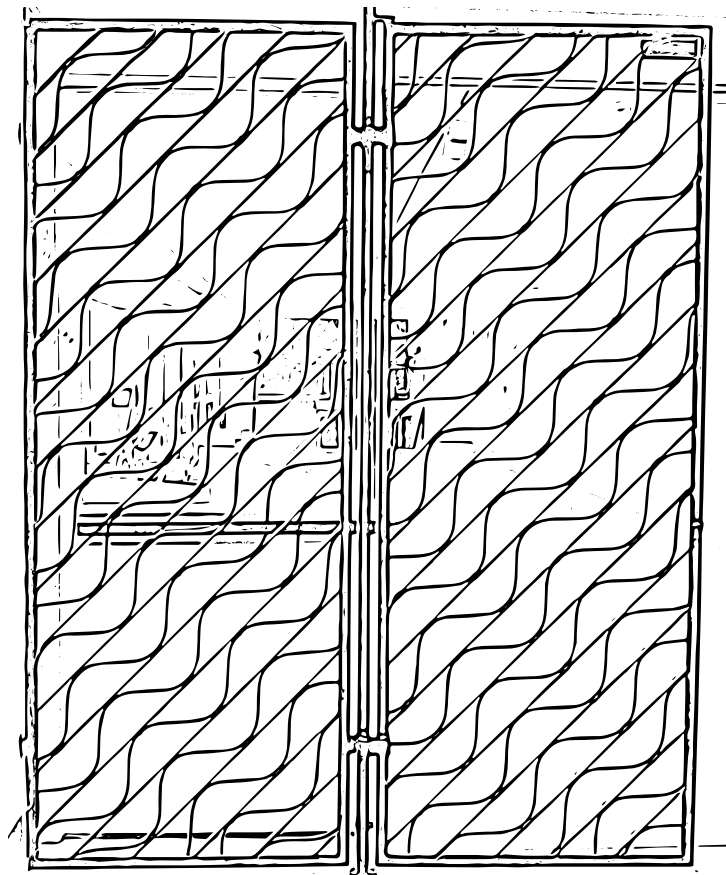
Kvalitet - enkelhet -
ärlighet

det strama och
det runda

Tesch´s grundintention,
husets historia

finish in i minsta detalj

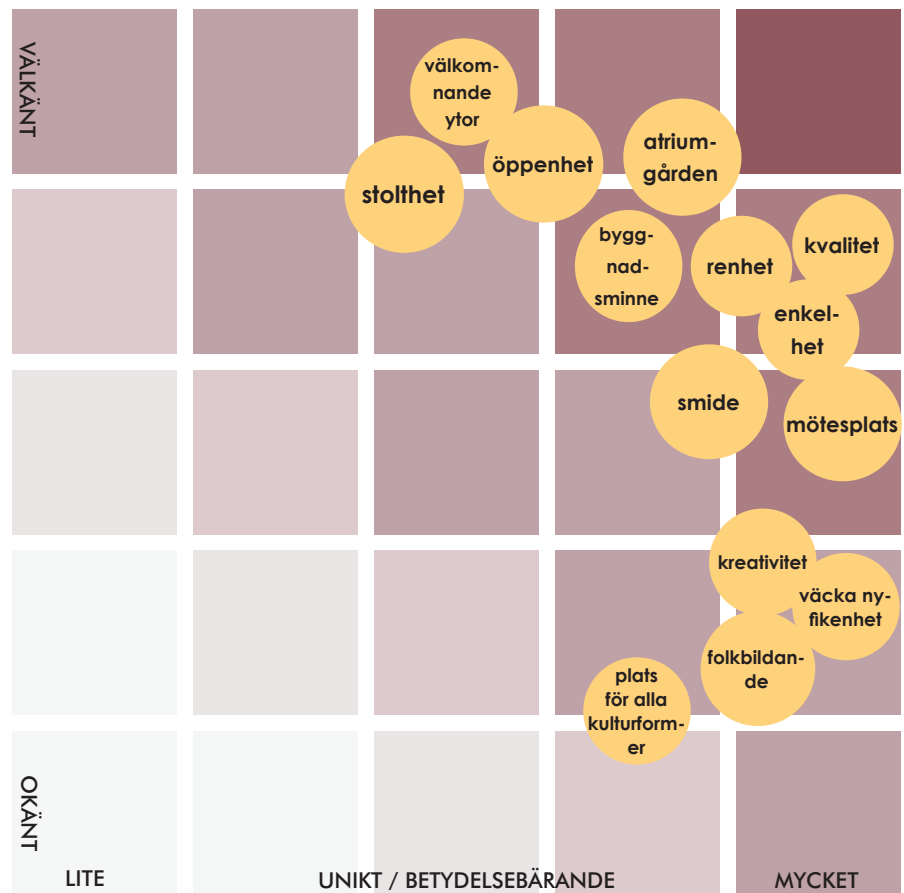

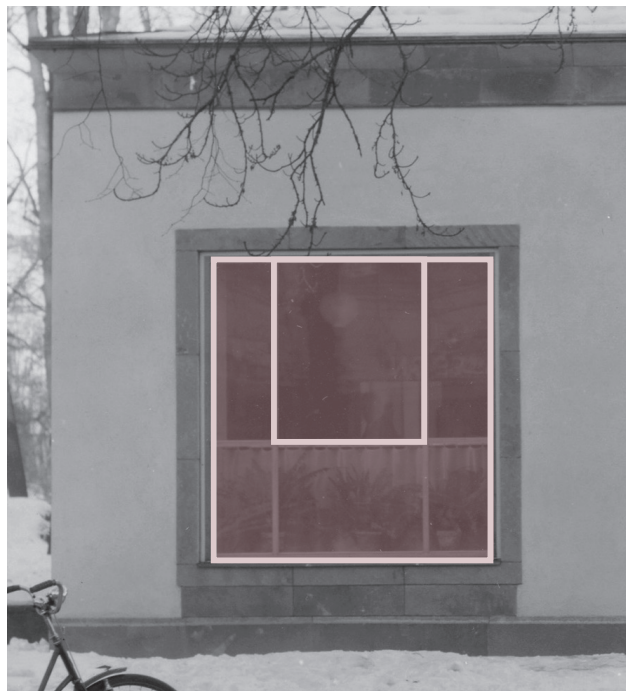
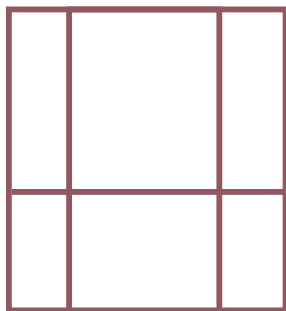

LÄNSMUSEIBYGGNADENS "FORMIDENTITET"

Funktions-/praktiska krav

- enkelhet - renhet - redovisade material
- bevara och utgå från detaljering med särdrag
- ta fasta på Teschs ursprungliga intention

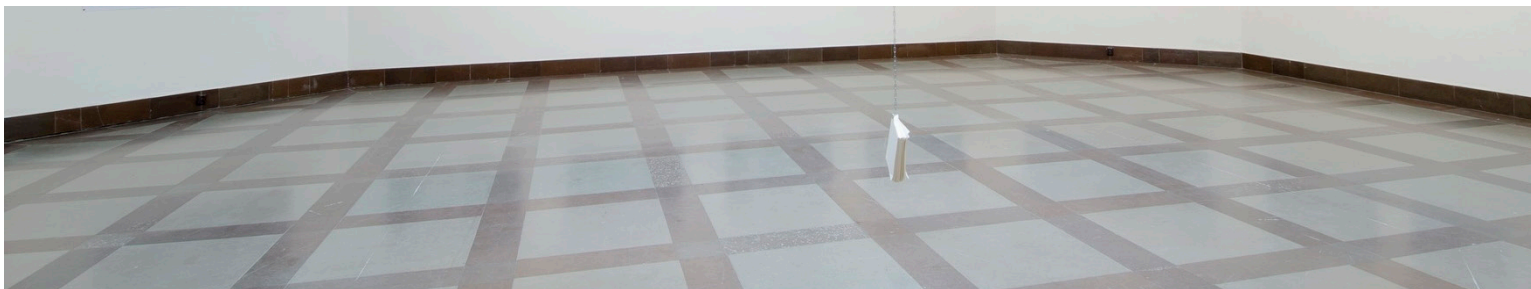

LÄNSMUSEIBYGGNADENS "FORMIDENTITET"

Funktions-/praktiska krav

- Göra entrén inbjudande och tydlig
- Förstärka den rumsliga relationen mellan museet och slottet
- Orientering/anpassningar till hur människor rör sig i stadsrummet

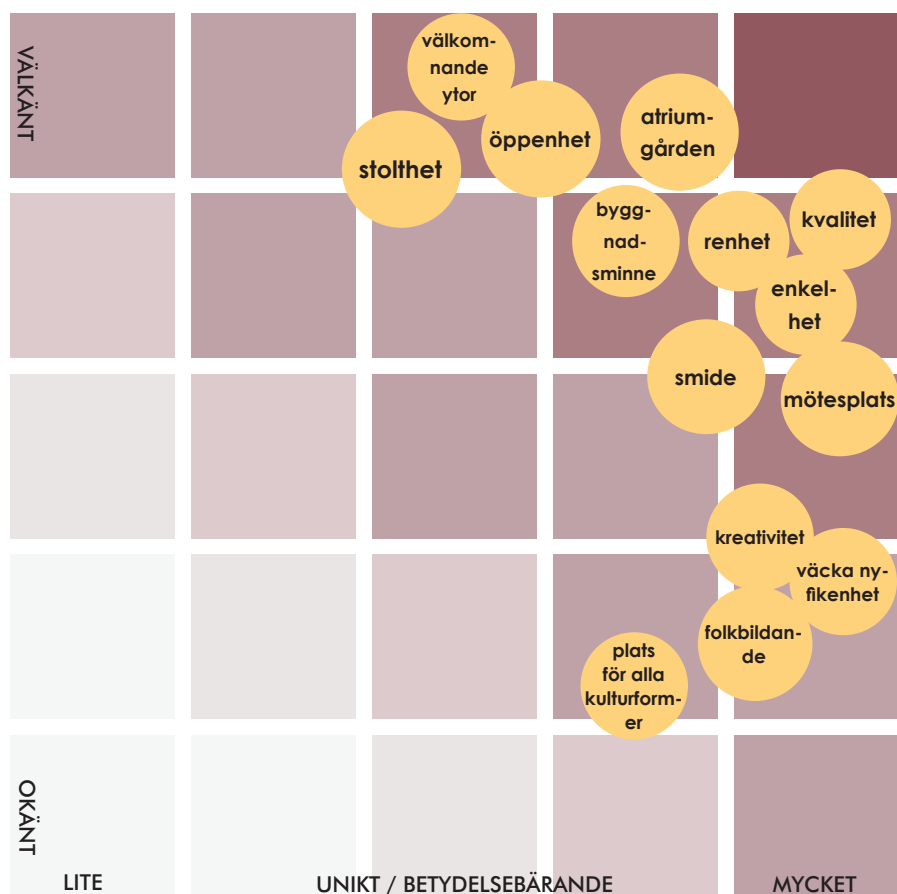

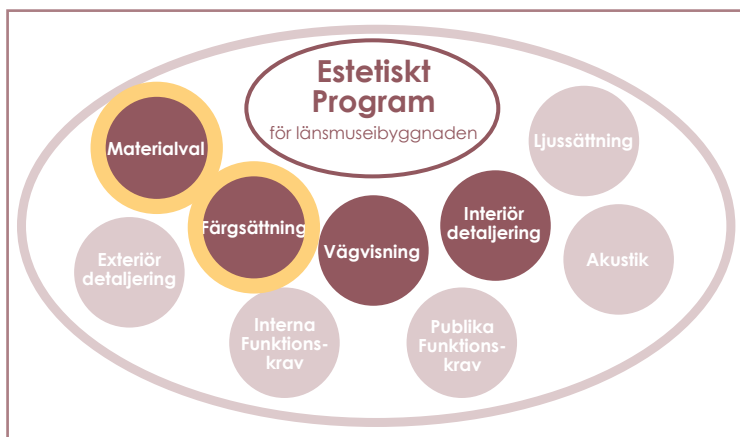
Ur Ombyggnadspresentation 2018

“Atriumgården öppnar sig helt mot de nya gallerierna och blir en tydlig mittpunkt i muséet. En plats man kan röra sig runt och vidare till muséets rum och utställningar. Placeringen av det nya caféet gör södra galleriet mer användbart och tydlig i sin funktion.

I cafédelen som ligger i södra galleriet kan man som besökare ta del av utsikten mot slottsparken och museets atriumgård.

Atriumgården aktiveras genom kopplingen till caféet, omslutande gallerierna och entréhallen. Som mittpunkt i huset är gården synlig från flera håll när man rör sig runt i byggnaden. Nya siktlinjer skapar nya kopplingar och rumsligheter.”

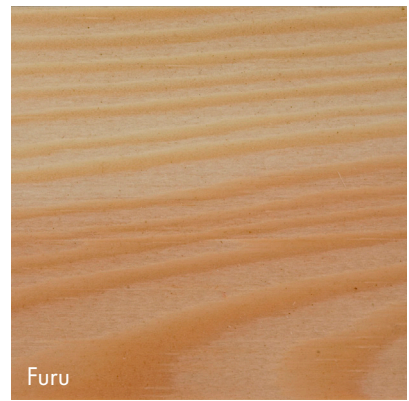

Ur Byggnadsminnesutredningen 2001

“Helheten är sammanhållen, med vilande volymer och harmoniskt fördelade fönster. I rummen silas ett överljus in som framhäver deras omslutande form samtidigt som det bidrar till att rummen upplevs som större. Byggnadens nivåskillnader ger en tydlig upplevelse av både arkitekturen samt de utställda föremålen.”

MATERIAL OCH FINISH

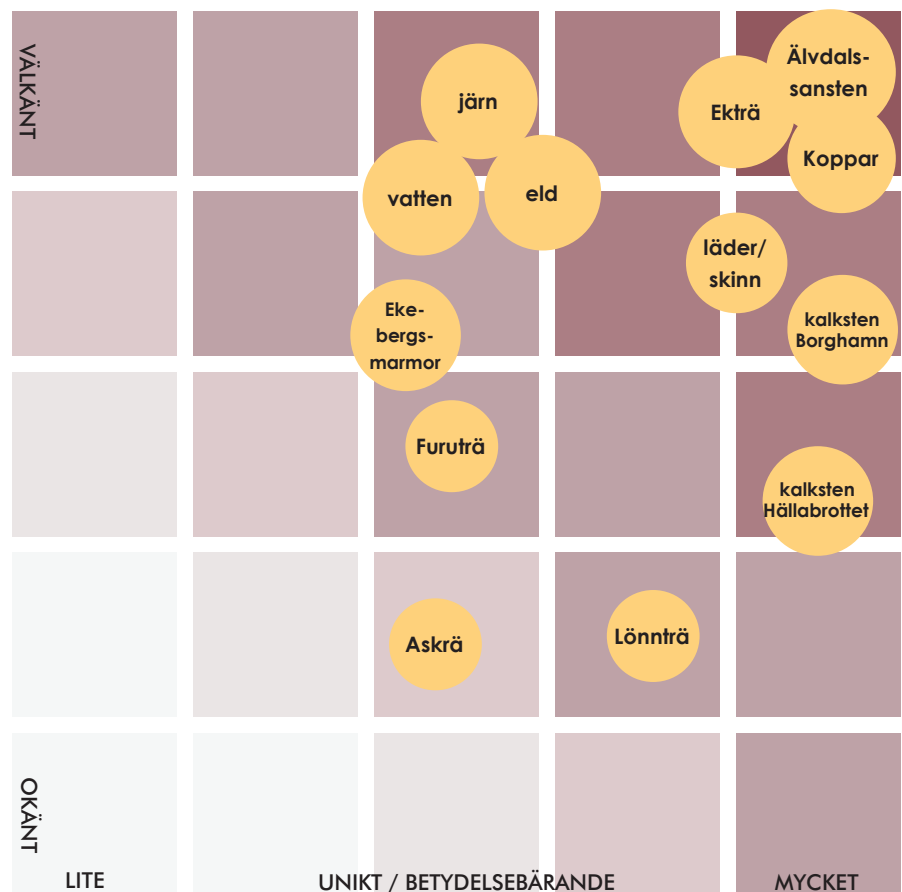
Ärliga material

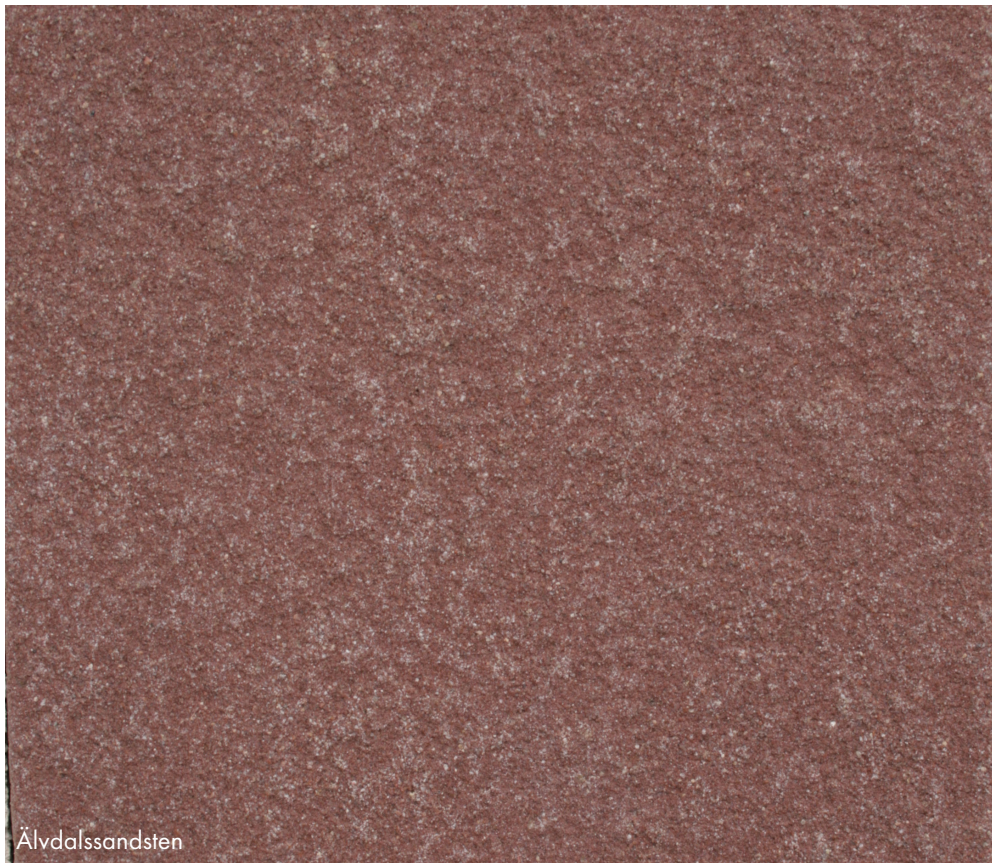
Processen tydlig

Redovisa hantverket

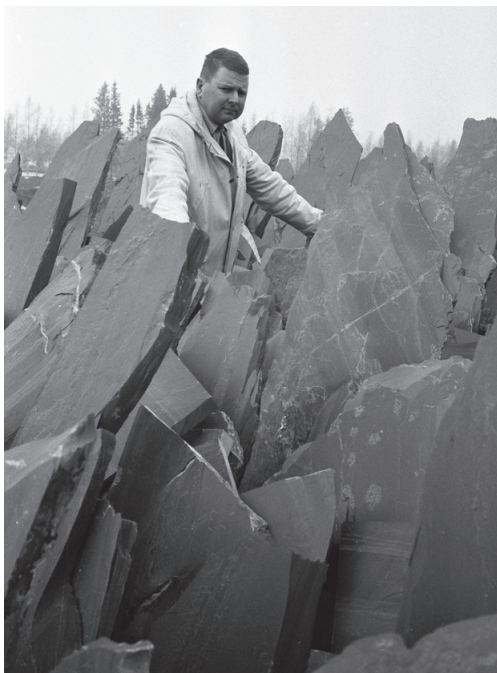
Redovisa materialen

Människo-
vänliga material

Älvdalssandsten

Ekebergsmarmor

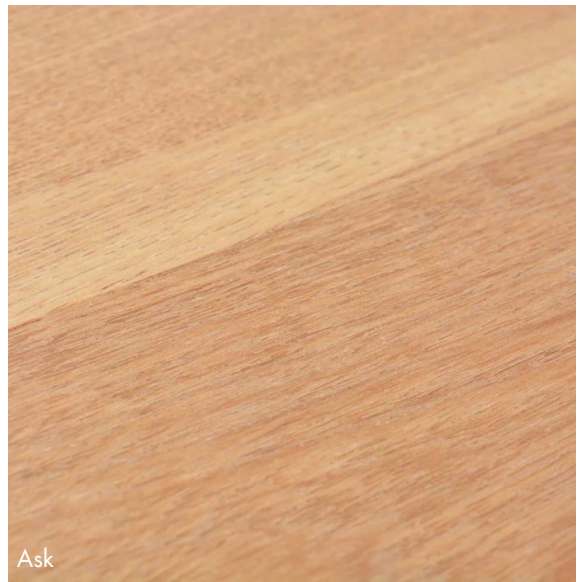
MATERIAL OCH FINISH

Funktions-/praktiska krav

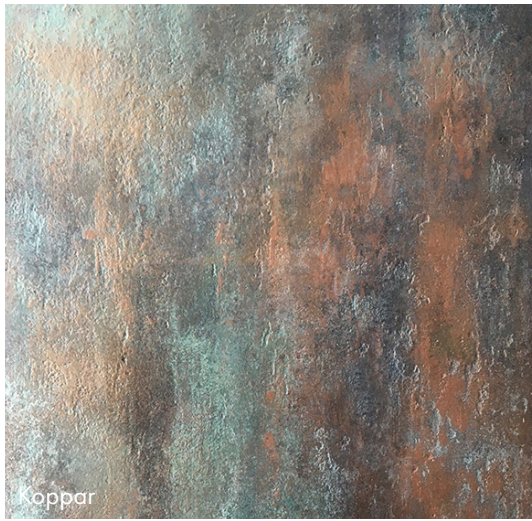
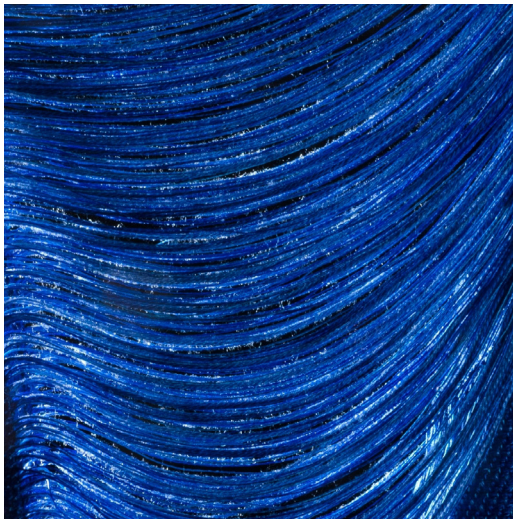
- stadiga saker
- reparabelt - utformat för att kunna underhållas
- ta fasta på hållbarhetsaspekten
- material ur länet

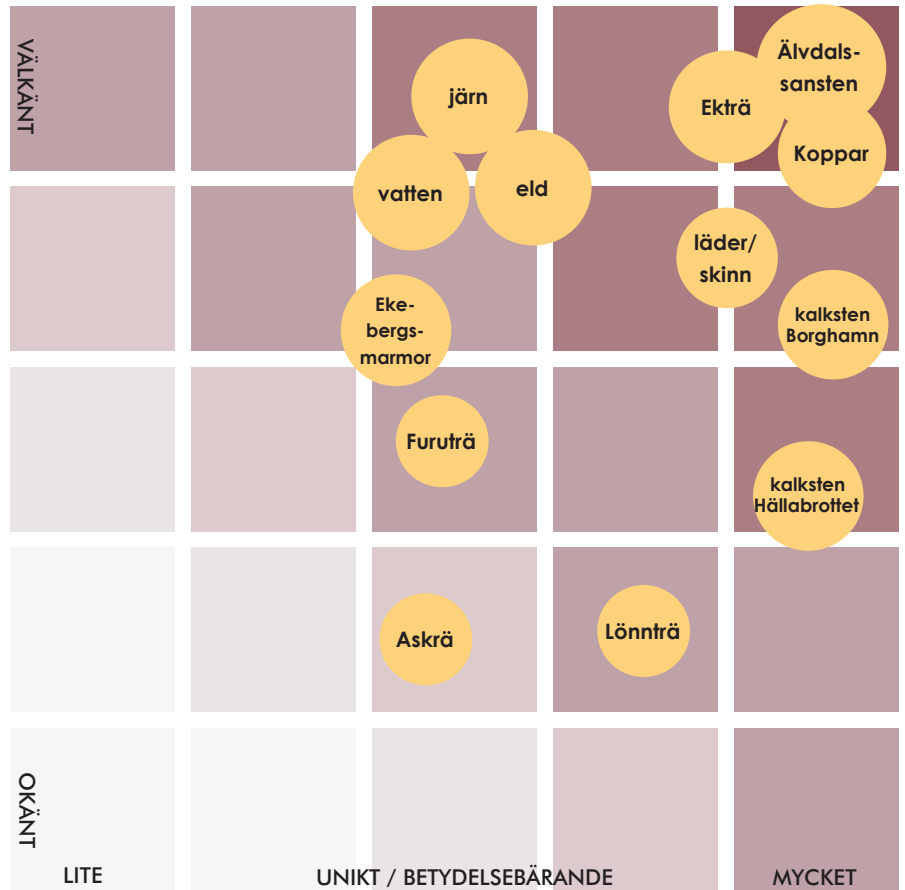
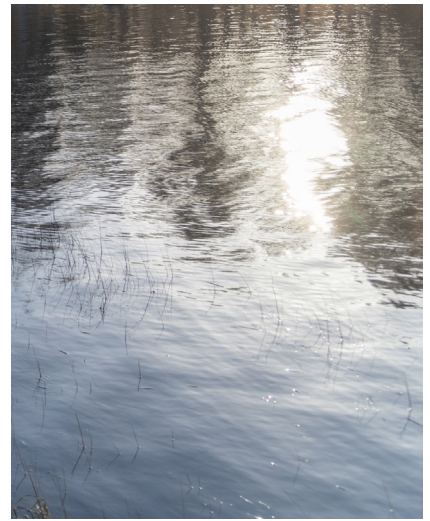
Sisal

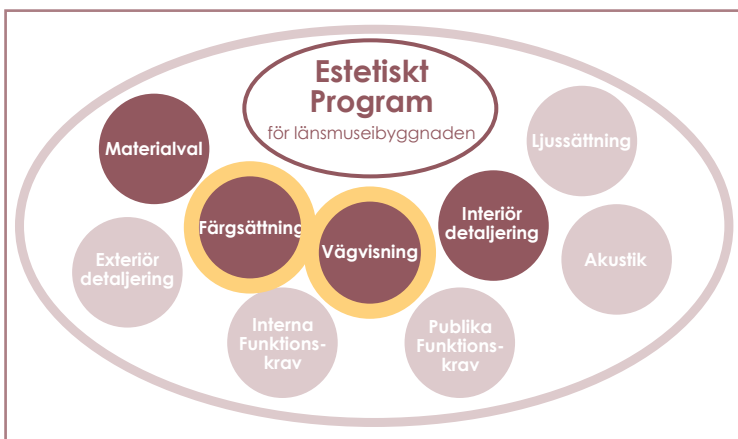

Ask

Koppar

Även här vill vi ta vara på dynamiken i det motsatta och det motställda.

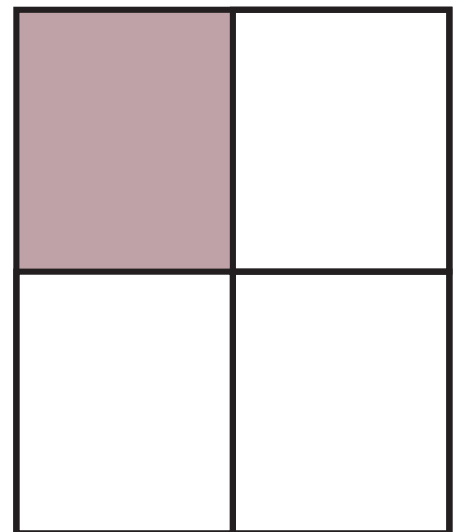
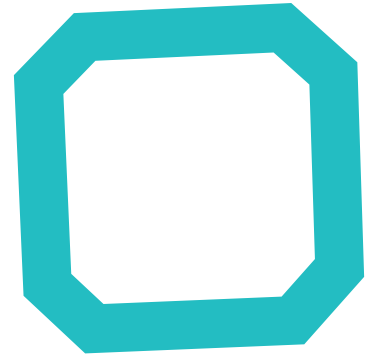
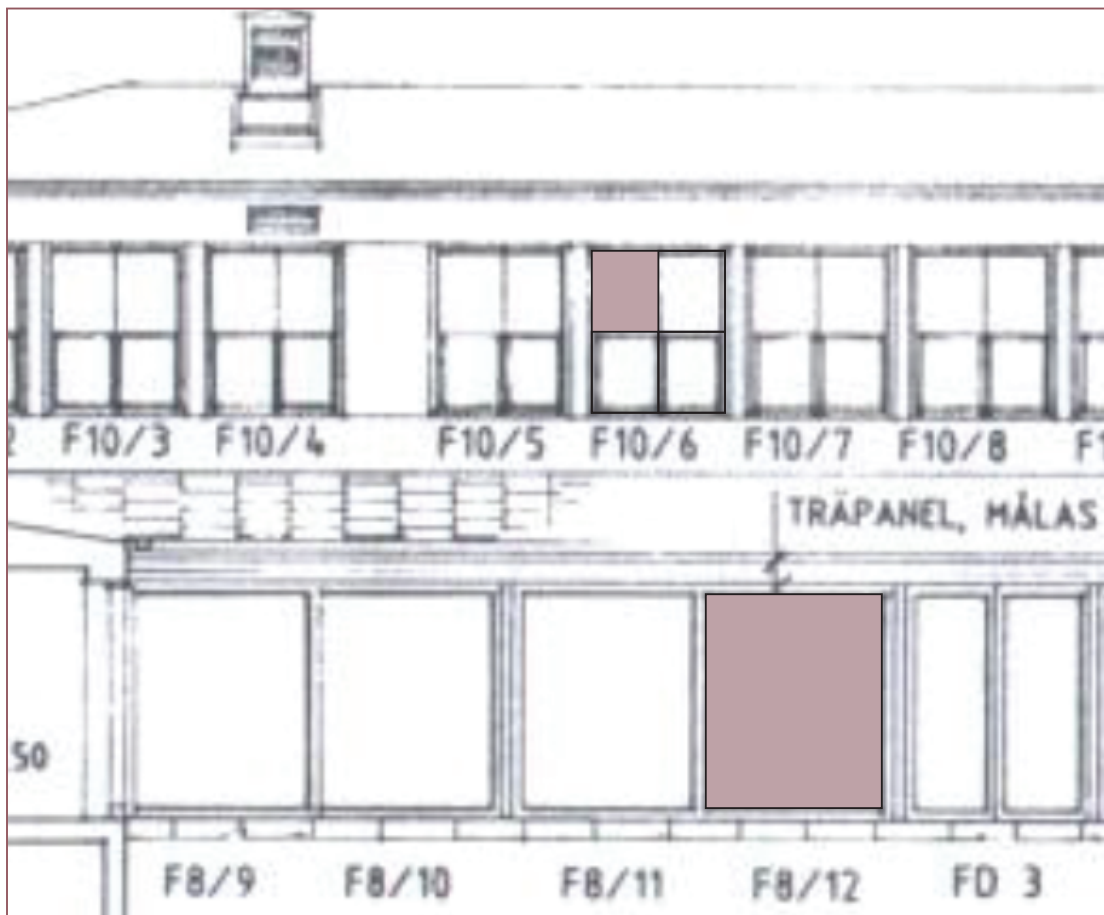
Karl Axel Pehrsons bildvärld kan här vara ett bra exempel på just detta - i hans bildvärld möter vi geometrins strikta och välöverlagda formspråk och naturens tillsynes slumpartade organiska kaos. Detta möte vill vi betona i byggnadens färg- och formval.

FÄRGER OCH FORMER

söka originalformerna

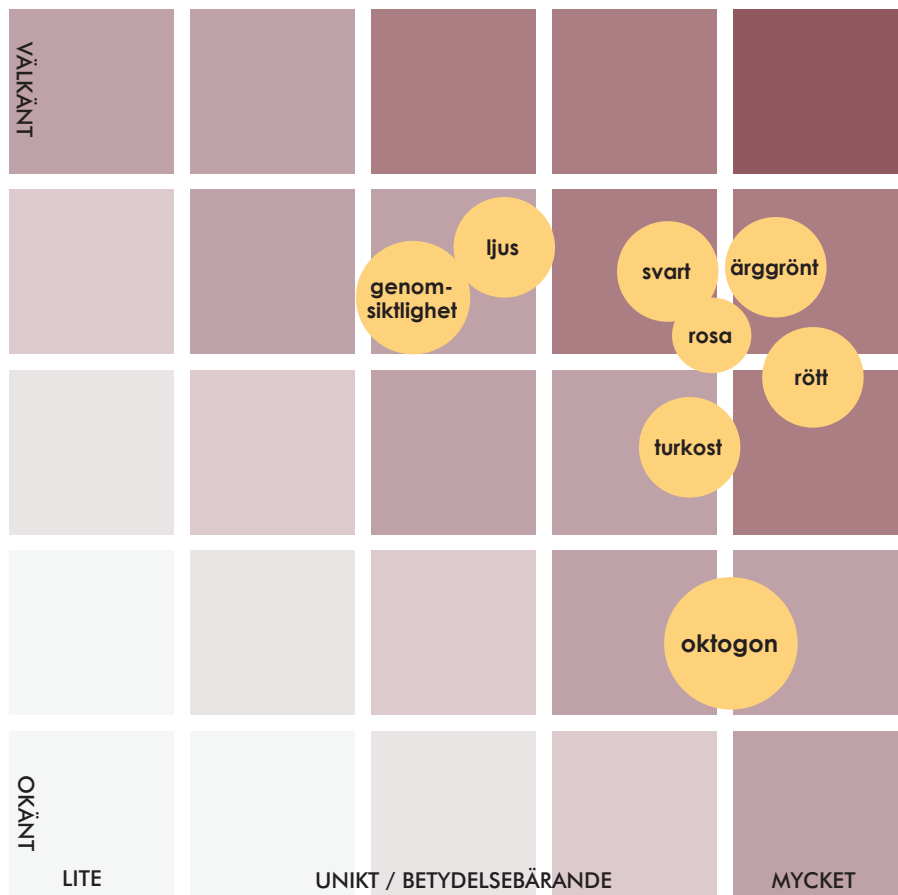
FÄRGER OCH FORMER

Funktions-/praktiska krav

- atriumgårdens gallerier utformade för konstutställningar
- söka kopplingar till befintliga proportioner och element
- ta hänsyn till grafisk profil

Den "stående kvadraten" har Tesch använt på ett konsekvent sätt för fönster och öppningar.

Oktogonens geometri är ett viktigt kännetecken för byggnaden som Örebro läns museum vill ta fasta på och framhäva.

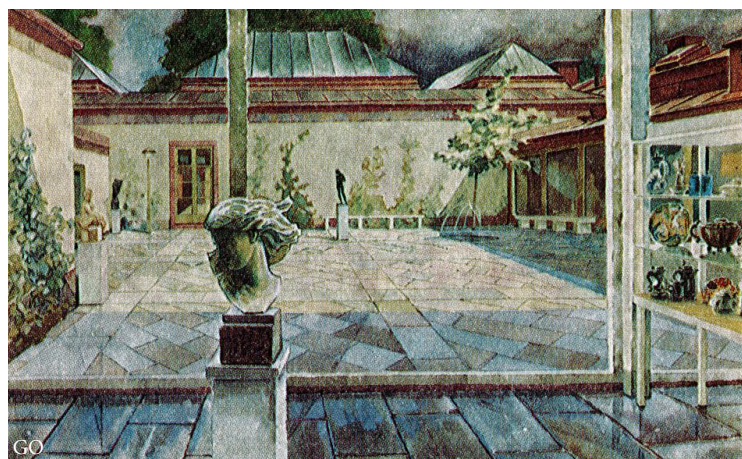

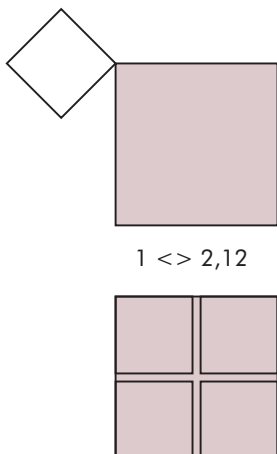
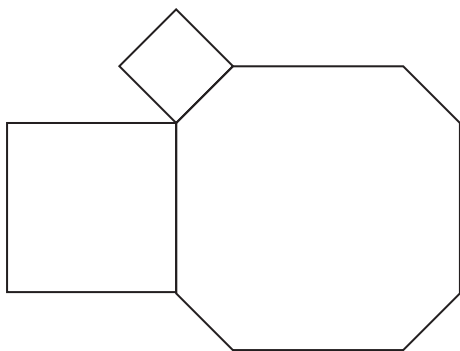
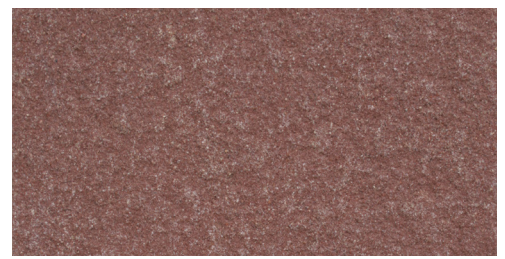

FÄRGER OCH FORMER

Funktions-/praktiska krav

- atriumgårdens gallerier ska kunna användas för konstutställningar
- söka kopplingar till befintliga proportioner och element
- stäm av mot och ta hänsyn till grafisk profil

1 <> 2,12

VÄLKÄNT				
		genom-siktlighet	ljus	svart
			rosa	ärggrönt
			turkost	rött
				oktagon
OKÄNT				
LITE	UNIKT / BETYDELSEBÄRANDE			MYCKET

“Utgångspunkterna i Teschs arkitektur är alltid människans mått och platsens förutsättningar.

Det finns i både helhet och detaljer en harmoni och ledig förfining, men också stramhet som har en alldeles omisskännlig “teschk” karaktär.

Husen varken ropar ut sin existens eller gömmer sig. I stället knyter de hänsynsfullt an till omgivningen i skala och placering i terrängen.

De känns rotade och självklara i sitt sammanhang, undviker monumentalitet och högtidlighet och satsar på trevnad och intimitet.”

(Eva Rudberg)

“Länsmuseets uppgift var att ge en sammanfattande och vetenskaplig men samtidigt populärt framställd, bild av länets kulturutveckling. Ett modernt museum skulle inte vara något dammigt föremålsmagasin utan en ljus och inbjudande utställningslokal, där ett väl utvalt material, elegant monterat, skulle presenteras för besökarna. Det vände sig inte i första hand till vetenskapsmän och forskare utan till skolor, turister och den breda publiken.”

(Ur Byggnadsminnesutredningen, Anneli Borg, 2001 - Visionen om ett modernt museum)

Stödjande dokument till detta program;
Ombyggnadspresentation 2018
Byggnadsminnesutredning och
Kravinventering verksamheten

Fotograf om inte annat anges Per Torgén. Övriga fotografer;
CT - Charlott Torgén, AB - Anneli Borg, FL - Fredrik Lovéus,
KB - Knut Borg, SL - Samuel Lindskog